

نگاهی به «تاریخ جایگزین» و چند کتاب که گذشته را عوض کرده‌اند

دنده عقب تاریخ با فرمان ادبیات

مصطفی وثوق‌کیا
روزنامه‌نگار

احتمالا در مقطعی برای شما هم پیش آمده که بخواهید به گذشته برگردید و مقداری در مسیری که در زندگی‌تان پشت سر گذاشته‌اید تغییر ایجاد کنید. مثلا تصمیمی را که نگرفته‌اید این بار بگیرید یا برعکس و به طور کلی بخواهید یک تکانی به مسیر تاریخی زندگی خودتان بدهید؛

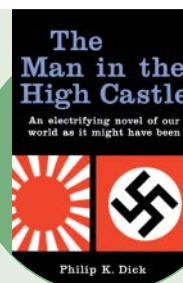
این طور مواقع جملاتی مانند این که «ای کاش می‌شد به عقب برگردم و...» به گوش می‌رسد. حتی در قرآن در شرح حال گروهی از افراد که در قیامت حاضر شده‌اند می‌خوانیم که ای کاش فرصتی دوباره به ما داده می‌شد تا مجدد در دنیا زندگی کنیم و رفتارهای گذشته خود را اصلاح کنیم که ندایم آید این فرصت فراهم نیست و حتی اگر بازگردید باز هم به همان روش قبلی زندگی خواهید کرد و فرصت‌ها را از بین خواهید برد.

۱۹۶۳/۱۱/۲۲

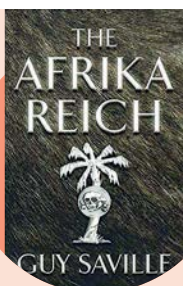
بهرتر است قبل از این که بخواهیم درباره کتابی که نامش را در ابتدا نوشتیم حرف بزنیم به یک اثر معروف استیون کینگ اشاره کنیم. فیلم سینمایی «مسیر سبز» که اقتباسی از رمانی با همین نام ساخته شده که توسط همین آقای کینگ نوشته شده است؛ فیلمی که بارها از تلویزیون پخش شده و اغلب مخاطبان فارسی‌زبان آن را دیده‌اند. در واقع او (منظورمان استیون کینگ است) رمان نویسی است که آثارش در فضای ادبیات ژانر (شاید باید گفت فانتزی) می‌چرخد. او رمانی دارد با عنوان «۶۳/۱۱/۲۲» که در آن به روز ترور جان اف کندی پرداخته است. آقای کینگ با سفر به زمان سعی می‌کند جلوی ترور رئیس جمهور ایالات متحده آمریکا را بگیرد و در واقع مسیر تاریخ را عوض کند. البته خود نویسنده سفری در زمان نمی‌کند بلکه او با اثرش خواننده را به آن سال‌ها می‌برد تا بتواند رمانی با این مضمون خلق کند. هرچند در خلال داستان متوجه می‌شویم چنین چیزی امکان‌پذیر نیست و به عبارت دقیق‌تر تاریخ در برابر تغییرات مقاومت می‌کند. اما این رمان یکی از معروف‌ترین و پرفروش‌ترین رمان‌های مرتبط در زمینه تاریخ جایگزین است.

ساکن برج بلند

جنگ‌ها همیشه یکی از مقاطع مهم تاریخ بشریت بوده‌اند به قدری که ویل دورانت در کتاب معروفش (تاریخ تمدن) جنگ را عامل شکل‌گیری تمدن‌ها معرفی می‌کند. برای همین این سوال احتمالا در ذهن بسیاری شکل گرفته باشد که اگر جنگ دوم جهانی یا جنگ ناپلئون با روسیه یا جنگ تحمیلی شکل نمی‌گرفت روند تاریخ به چه شکلی می‌شد. رمانی که در این قسمت معرفی شده در حال و هوای سال‌های پس از جنگ جهانی دوم روی می‌دهد. در این داستان جنگ جهانی دوم در سال ۱۹۴۷ پایان یافته است و دولت‌های محور یعنی امپراتوری ژاپن و آلمان نازی در جنگ پیروز شده‌اند و هر کدام حاکم بخش‌هایی از کشور سابق ایالات متحده آمریکا شده‌اند. ماجرای این رمان پانزده سال پس از پایان جنگ یعنی در سال ۱۹۶۲ اتفاق می‌افتد. این رمان هم یکی از گزینه‌های معروف ژانر تاریخ جایگزین است که نشر روزنه آن را ترجمه و منتشر کرده است. اثری که نشان می‌دهد در صورت پیروزی دولت‌های محور چه اتفاقی در جهان می‌افتاد. هرچند باید این اثر را در دسته آثار تاریخی جایگزین است.

رایش آفریقا

جنگ جهانی از آن اتفاقاتی است که در تاریخ بسیاری را به تکاپو واداشته تا درباره این ماجرا دست به قلم شوند. این رمان را نویسنده انگلیسی‌گای سویل (Guy Saville) نوشته که داستان آن در دوران جنگ جهانی دوم می‌گذرد. این کتاب قصه‌اش در ماجرای نبرد دان‌کرک روی می‌دهد که آلمان‌ها قوای بریتانیا را شکست می‌دهند. این نبرد زمینه پیمانی میان این دو کشور می‌شود که به خاک هم تجاوز نکنند و به همین خاطر نیروهای آلمان نازی به پیشروی خود در خاک آفریقا ادامه می‌دهند و همین زمینه تقسیم خاک این قاره میان نیروهای آلمان و بریتانیا می‌شود. این اثر هم نشان می‌دهد که در صورت موفقیت نازی‌ها در جبهه‌های نبرد صورت بندی معادلات جهانی به چه شکلی بود! در این کتاب مزدوری مامور ترور یک فرمانده آلمانی در قاره آفریقا می‌شود که این عملیات منجر به مقابله با حکومت رایش در این قاره می‌شود.

وحید یامین‌پور

با رمان «ارتداد» دست به تولید نمونه ایرانی «تاریخ جایگزین» زده است، در این گزارش مروری بر چند رمان غیرایرانی در ژانر تاریخ جایگزین کرده‌ایم که نویسندگان آنها دنیای دیگری را برای خوانندگان خود تصویر کرده‌اند!

یوبیل را بیاورید

این کتاب که وارد مور (Ward Moore) نویسنده آمریکایی آن را نوشته، جنگ داخلی آمریکایی‌ها دستمایه آن بوده و نویسنده نشان داده که جنوبی‌ها پیروز شده‌اند و قوانین تازه‌ای بر کنفدراسیون حکومت می‌کند. برای مثال حق رای به کسانی تعلق دارد که اجداد آنها از ۱۸۶۴ شهروندان کنفدراسیون بوده‌اند و... این کتاب یکی از نمونه‌های معروف در تاریخ جایگزین است. در این رمان می‌بینیم که تکنولوژی به شکل دیگری پیشرفت کرده ولی برای نمونه لامپ رشته‌ای اختراع نشده و به جای هواپیما، کشتی‌های هوایی به عنوان وسیله حمل و نقل افراد ثروتمند در نظر گرفته شده است. وسایل ارتباطی در حد تلگراف و نامه مانده و مردم از اسب برای مسافرت‌های کوتاه و قطار برای مسافرت‌های طولانی استفاده می‌کنند. در این رمان می‌بینیم که در صورت تسلط جنوبی‌ها بر آمریکا، شرایط به چه شکلی بود. در واقع این رمان در صدد تثبیت تفکر امروز آمریکا نوشته شده و می‌خواهد نشان دهد اگر آمریکا توسط جنوبی‌ها فتح می‌شد چه اتفاقی می‌افتاد.